

Сучасні можливості використання цифрових доказів у формуванні доказової інформації

Євгенія Демидова,

канд-ка юрид. наук, доцентка, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5049-7946>, e-mail: ye.ye.demydova@nlu.edu.ua

Катерина Латиш,

канд-ка юрид. наук, доцентка, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого,
м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9110-116X>, e-mail: k.v.latysh@nlu.edu.ua

Невпинна діджиталізація суспільства призвела до того, що цифрова інформація та інструменти цифрової криміналістики використовуються під час досудового розслідування та судово-експертної діяльності.

Ключові слова: цифрова криміналістика, електронні докази, доказування.

Modern possibilities of using digital evidence in formation of evidentiary information

Evgenia Demydova, Kateryna Latysh

The relentless digitization of society has resulted in the use of digital information and digital forensics tools during pre-trial investigation and forensic activities.

Keywords: digital forensics, digital evidence, proof.

Новітні інформаційні технології активно впроваджуються в економіку, управління, медицину, педагогіку та інші сфери. Істотна кількість інформації щоденно трансформується в цифрову, створюються відповідні електронні реєстри, та держава поступово стає цифровою. Так, наприклад, якщо раніше, для того щоб офіційно бути зарахованим на певну посаду, необхідно було оформляти купу документів, подавати ксерокопії, надавати заяви із традиційними підписами, приїжджати до відповідних офісів тощо, то зараз це можна зробити, не виходячи з дому, до того ж працюючи навіть в іншій країні, і жодного разу не контактувати з керівництвом.

Активних обертів також набуває широко-масштабна діджиталізація суспільства. Так, наприклад, за допомогою послуги «Шерінг авто» в застосунку «Дія» можна швидко поділитися техпаспортом свого автомобіля з іншою особою, завдяки чому до бази даних буде внесено особу, яка користується відповідним транспортом і яка буде нести відповідальність під час керування автомобілем. Таких прикладів дуже багато.

Спілкування, документообіг, оформлення договірних відносин також все більше переходять до цифрового простору, оминаючи безпосереднє спілкування осіб та відповідний контакт, що призводить до появи відповідних електронних слідів (цифрових доказів). Усе це спричиняє необхідність змін традиційних підходів до засобів, прийомів і методів збирання, дослідження, оцінювання й використання доказів з метою розкриття, розслідування, судового розгляду та запобігання кримінальних правопорушень.

Необхідно звернути увагу, що у ст. 84 Кримінального процесуального кодексу України визначено: «Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню» [1]. До того ж процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів. На відміну від Кримінального процесуального кодексу, Цивільний процесуальний, Господарський процесуальний кодекси та Кодекс адміністративного судочинства України містять поняття електронного доказу.

У ч. 1 ст. 100 Цивільного процесуального кодексу України визначено: «Електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (зокрема, в мережі Інтернет)» [2]. Дослідження таких пристроїв відбувається у межах спеціальності 10.17 «Дослідження телекомунікаційних систем (обладнання) та засобів» за Методикою комплексних досліджень комп'ютерних

та телекомунікаційних систем у справах, пов'язаних з виявленням фактів спотворення процесу обробки інформації та порушення правил маршрутизації в мережах електров'язку з використанням технології *VoIP*, яка була розроблена у 2013 р. Київським НДІСЕ Міністерства юстиції України та зареєстрована у 2016 р. [3].

Електронним доказам характерні певні особливості, що відрізняють їх від інших видів доказів. Крім того, їх правильне виявлення та вилучення потребує наявності відповідних знань та навичок із метою уникнення їх пошкодження або втрати, у зв'язку з чим необхідне залучення спеціаліста в галузі комп'ютерних технологій. Рекомендується, копіюючи даних на окремий носій, зберігати дані *GPS* із координатами. Одночасно відмінності у правовому регулюванні одних і тих самих доказів, але у різних видах судочинства, призводить до неоднозначного їх застосування, що негативно впливає на якість судочинства. Водночас необхідно враховувати можливий особливий правовий статус інформації, яка планується до копіювання або використання. Наприклад, дані особистої переписки в соціальних мережах, месенджерах та інших каналах соціальної комунікації можуть належати таємниці, яка охороняється законом і вимагає дотримання спеціально встановленого процесуального порядку. У межах кримінального процесу такі вимоги передбачені у главі 15 розділу II Кримінального процесуального кодексу України [1].

Отже, у сучасних умовах глобальних та швидких змін життєдіяльності суспільства, обумовлених упровадженням інформаційних технологій у всі сфери діяльності людини, трансформація відносин до умов цифрового простору призводить до необхідності реагування та розробки відповідного арсеналу прийомів, способів, засобів та методів, які б відповідали сучасним потребам практики. Зазначене стимулює виникнення нової галузі криміналістичних знань — цифрової криміналістики [4, С. 12] та необхідності створення відповідного теоретичного підґрунтя та удосконалення нормативно-правового регулювання.

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 15.03.2023).
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (зі змін. та доп.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 15.03.2023).
3. Реєстр методик проведення судових експертиз / затв. наказом Мін'юста України від 28.03.2016 р. № 897/5 (зі змін. та доп.). URL: <https://minjust.gov.ua/m/reestr-metodik-provedennya-sudovih-ekspertiz> (дата звернення: 15.03.2022).
4. Шепітько В., Шепітько М. Доктрина криміналістики та судової експертизи: формування, сучасний стан і розвиток в Україні. *Право України*. 2021. № 8. С. 12—27.

Запитання на вирішення судової економічної експертизи: проблемні аспекти формування в контексті функцій первинного документа

Анатолій Дивнич,

Полтавський НДЕКЦ, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2247-9131>,
e-mail: anatolii.dyvnych@st.pdaa.edu.ua

Валентина Костюк,

Полтавський НДЕКЦ, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5542-1107>,
e-mail: klwtina@gmail.com

Тетяна Олексієнко,

Полтавський НДЕКЦ, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9100-3612>,
e-mail: toleksienko262@gmail.com

Здійснено декомпозицію запитань, що ставляться на вирішення судової економічної експертизи. Визначено обмеження документального підтвердження економічних показників господарювання в контексті функцій первинного документа.

Ключові слова: економічна експертиза; запитання; первинний документ.